

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

لے کے ناں میں سوہنے رب دا کراں کلام بیان
مہر محبت کرنے والا اُچا اُسدا ناں

برگِ لاله

حضرت علامہ اقبالؒ دے فارسی کلام

”لالہ طور“

دا منظوم ہندکو ترجمہ

برگِ لاله

حضرت علامہ اقبالؒ دے فارسی کلام

”لالہ طور“

دا منظوم ہندکو ترجمہ

مترجم
خواجہ یعقوب اختر سیٹھی

جملہ حقوب بحق گندھارا ہندکو اکیڈمی محفوظ اُن

نام کتاب	برگِ لاله
شاعر/مترجم	خواجہ یعقوب اختر سیٹھی
موضوع	شاعری/ترجمہ
کمپوزنگ (ہندکو/فارسی)	علی اویس خیال
سرورق	ثاقب حسین
سیٹنگ	علی اویس خیال
پروف ریڈنگ	خواجہ یعقوب اختر
اہتمام اشاعت	محمد ضیاء الدین
	جنرل سیکریٹری، گندھارا ہندکو بورڈ
سال اشاعت	2017ء
جی ایچ اے اشاعت حوالہ	F.118/17
قیمت	300 روپے
مطبع	گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور
پرنٹر	جی ایچ اے لیزر پرنٹنگ، پشاور
ISBN No.	978-969-687-110-1
ملنے کا پتہ	گندھارا ہندکو اکیڈمی، 2 چنار روڈ، آبدھرہ، یونیورسٹی ٹاؤن پشاور

گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور

2- چنار روڈ، آبدھرہ، یونیورسٹی ٹاؤن، پشاور

www.gandharahindko.com

انتساب

آپڑے اُستاد

آغلعل شاه جگر کاظمی

دے ناں

فہرست

صفحہ	عنوان	نمبر شمار
13	علامہ اقبال بزبان ہندکو (محمد ضیاء الدین)	الف
14	شہید ناز او بزم وجود است	(۱)
14	دلِ من روشن از سوزِ درون است	(۲)
15	باغانِ یاد فروردین دہد عشق	(۳)
15	عقباں را بہائے کم نہد عشق	(۴)
16	بہ برگِ لالہ رنگ آمیزیِ عشق	(۵)
16	نہ ہر کس از محبت مایہ دار است	(۶)
17	دریں گلشن پریشاں مثلِ بویم	(۷)
17	جہانِ مُشتِ گلِ ودلِ حاصلِ اوست	(۸)
18	سحرمی گفت بلبلِ باغباں را	(۹)
18	جہانِ ما کہ نا بود است بودش	(۱۰)
19	نوائے عشق را ساز است آدم	(۱۱)
19	نہ من انجام و نہ آغاز جویم	(۱۲)
20	دلانا رانی پروانہ تاکے	(۱۳)
20	تتے پیدا کن از مشتِ غبارے	(۱۴)
21	ز آب و گلِ خدا خوش بیکر ساخت	(۱۵)
21	بہ یزدانِ روزِ محشر برہمن گفت	(۱۶)
22	گذشتی تیز گام اے اخترِ صبح	(۱۷)
22	تہی از ہائے وہو میخانہ بودے	(۱۸)

23	ترائے تازہ پرواز آفریدند	(۱۹)
23	چلذت یارب اندر ہست و بود است	(۲۰)
24	شنیدم در عدم پروانہ می گفت	(۲۱)
24	مسلماناں مرا حرنے است درد دل	(۲۲)
25	بہ کولیش رہ سپاری اے دل، اے دل!	(۲۳)
25	رہے در سینہ انجم کشائی	(۲۴)
26	سحر در شاخسار بوستانے	(۲۵)
26	ترا یک نکتہ سر بستہ گویم	(۲۶)
27	بہل افسانہ آن پا چرانے	(۲۷)
27	ترا از خویشتن بیگانہ سازد	(۲۸)
28	زیاں بینی ز سیر بوستانم	(۲۹)
28	بروں از ورطہ بود و عدم شو	(۳۰)
29	زمرغان چمن نا آشنایم	(۳۱)
29	جہاں یارب چہ خوش ہنگامہ دارد	(۳۲)
30	سکندر با خضر خوش نکتہ گفت	(۳۳)
30	سریر کیقباد، اکلیل جم خاک	(۳۴)
31	اگر در مشیت خاک تو نہادند	(۳۵)
31	دما دم نقشہائے تازہ ریزد	(۳۶)
32	چو ذوقِ نغمہ ام در جلوت آرد	(۳۷)
32	چہ می پرسی میان سینہ دل چیست	(۳۸)
33	خرد گفت او پچشم اندر گلنجید	(۳۹)
33	کنشت و مسجد و بتخانہ و دیر	(۴۰)

34	نہ پیوستم دریں بستانسرا دل	(۴۱)
34	بخود باز آور درند کهن را	(۴۲)
35	سفالم را مے او جامِ جم کرد	(۴۳)
35	خرد زنجیری امروز و دوش است	(۴۴)
36	خرد اندر سر ہر کس نہادند	(۴۵)
36	گداے جلوہ رفتی بر سر طور	(۴۶)
37	بگو جبریل را از من پیامے	(۴۷)
37	ہم اے علم تا افتد بدامت	(۴۸)
38	خرد بر چہرہ تو پردہ با بافت	(۴۹)
38	دلت می لرزد از اندیشہ مرگ	(۵۰)
39	زیو عدت و جانم چہ پُرسی	(۵۱)
39	مرا فرمود پیر تکتہ دانے	(۵۲)
40	ز رازی معنی قرآں چہ پُرسی	(۵۳)
40	من از بود و نبود خود نموشم	(۵۴)
41	زمن باشاعر رنگیں بیاں گوے	(۵۵)
41	ز خوب و زشت تو نا آشنا یم	(۵۶)
42	تو اے شیخ حرم شاید ندانی	(۵۷)
42	چو تاب از خود بگیرد قطرہ آب	(۵۸)
43	من اے دانشوراں در پیچ و تابم	(۵۹)
43	میا را بزم بہر سائل کہ آنجا	(۶۰)
44	سراپا معنی سر بستہ ام من	(۶۱)
44	مگوا ز مدعاے زندگانی	(۶۲)

45	اگر کردی نگہ پر پارہ سنگ	(۶۳)
45	وفانا آشنا بیگانہ خوبود	(۶۴)
46	مپرس از عشق و از نیرنگی عشق	(۶۵)
46	مشوائے غنچہ نورستہ دلگیر	(۶۶)
47	مراروزے گل افسردہ گفت	(۶۷)
47	جہانِ ماکہ پایا نے ندارد	(۶۸)
48	بمغانِ چمن ہمد استانم	(۶۹)
48	نماید آنچه ہست ایں وادی گل؟	(۷۰)
49	تو خورشیدی و من سیارہ تو	(۷۱)
49	خیالِ اودرون دیدہ خوشتر	(۷۲)
50	دماغم کافر ز تار داراست	(۷۳)
50	صنوبر بندہ آزادہ او	(۷۴)
51	ز انجم تا بہ انجم صد جہاں بود	(۷۵)
51	ہپاے خود مزن زنجیر تقدیر	(۷۶)
52	دلِ من در طلسم خود اسیر است	(۷۷)
52	نوادرساز جاں از زخمہ تو	(۷۸)
53	نفس آشفتمو جے از یم اوست	(۷۹)
53	ترادر دیکھی در سینہ پیچید	(۸۰)
54	کرا جوئی، چرا در پیچ و تابانی	(۸۱)
54	تو اے کودک منش خود را ادب کن	(۸۲)
55	نہ افغانیم ونے ترک و تاریم	(۸۳)
55	نہاں در سینہ ما عالے ہست	(۸۴)

56	دلِ من! اے دلِ من! اے دلِ من!	(۸۵)
56	چہ گویم نکتہ زشت و نکو چہست	(۸۶)
57	کسے کو در و پنہا نے ندارد	(۸۷)
57	چہ پرسی از کجا یم چہستم من	(۸۸)
58	بچندیں جلوہ در زیر نقابی	(۸۹)
58	دل از منزل تہی کن پا برہ دار	(۹۰)
59	بیا اے عشق، اے رمز دلِ ما	(۹۱)
59	تخن در دو غم آرد، در دو غم بہ	(۹۲)
60	نہ من بر مرکب ختلی سوارم	(۹۳)
60	کمال زندگی خواہی؟ بیا موز	(۹۴)
61	تو میگویی کہ آدم خاک زاد است	(۹۵)
61	دل بے باک راضی غم، رنگ است	(۹۶)
62	ندانم بادہ ام یا سا غم من	(۹۷)
62	تو گوئی طائر ما زیر دام است	(۹۸)
63	چساں زاید تمنا در دلِ ما؟	(۹۹)
63	چو در جنت خرامیدم پس از مرگ	(۱۰۰)
64	جہانِ ما کہ جزا نگارہ نیست	(۱۰۱)
64	چساں اے آفتاب آسماں گرد	(۱۰۲)
65	تراش از تیشہ خود جادہ خویش	(۱۰۳)
65	بمزل رہر و دل در نسا زد	(۱۰۴)
66	بیا باشاہدِ فطرت نظر باز	(۱۰۵)
66	میان آب و گل خلوت گزیدم	(۱۰۶)

67	زآغا ز خودی کس را خبر نیست	(۱۰۷)
67	دلارمز حیات از غنچہ دریاب	(۱۰۸)
68	فروغِ اوبہ بزمِ باغِ وراغِ است	(۱۰۹)
68	ز خاکِ نرگستاں غنچہ رست	(۱۱۰)
69	جہاں کز خودندارد دستگا ہے	(۱۱۱)
69	دل من رازدانِ جسم و جان است	(۱۱۲)
70	گلِ رعنا چو من در مشکِ هست	(۱۱۳)
70	مزان لالہ خود روشناسم	(۱۱۴)
71	جہاں یک نغمہ زار آرزوے	(۱۱۵)
71	دل من بے قرار آرزوے	(۱۱۶)
72	دوام ماز سوزنا تمام است	(۱۱۷)
72	مرغ از برہمن اے واعظِ شہر	(۱۱۸)
73	حکیمان گر چہ صد پیکر شکستند	(۱۱۹)
73	جہاں ہاروید از مُتِ گلِ من	(۱۲۰)
74	ہزاراں سال با فطرتِ نشستم	(۱۲۱)
74	بہ پہناے ازل پر می کشودم	(۱۲۲)
75	در و نم جلوہ افکاراں چہست!	(۱۲۳)
75	بخود نام گداے بے نیازم	(۱۲۴)
76	اگر آگاہی از کیفِ و کمِ خویش	(۱۲۵)
76	چہ غم داری حیاتِ دل ز دم نیست	(۱۲۶)
77	تو اے دل تانشینی در کنارم	(۱۲۷)
77	زمن گو صوفیان با صفارا	(۱۲۸)

78	چونگس ایس چمن نادیدہ مگمڈر	(۱۲۹)
78	تراشیدم صنم بر صورت خویش	(۱۳۰)
79	بہ شبنم غنچہ نورستہ می گفت	(۱۳۱)
79	زمیں رارازدان آسماں گیر	(۱۳۲)
80	ضمیر گن دکاں غیر از تو کس نیست	(۱۳۳)
80	زمیں خاک در میخانہ ما	(۱۳۴)
81	سکندر رفت و شمشیر و علم رفت	(۱۳۵)
81	ر بودی دل ز چاک سینہ من	(۱۳۶)
82	ز پیش من جہان رنگ و بورفت	(۱۳۷)
82	مرا از پردہ ساز آگہی نیست	(۱۳۸)
83	نواستندہ در محفل ز دم من	(۱۳۹)
83	عجم از نغمہ ہائے من جواں شد	(۱۴۰)
84	عجم از نغمہ ام آتش بجان است	(۱۴۱)
84	ز جان بے قرار آتش کشادم	(۱۴۲)
85	مرا مثل نسیم آوارہ کردند	(۱۴۳)
85	خرد کر پاس راز زینہ سازد	(۱۴۴)
86	ز شاخ آرزو بر خوردہ ام من	(۱۴۵)
86	خیالم کو گل از فردوس چیند	(۱۴۶)
87	عجم بحر یست ناپیدا کنارے	(۱۴۷)
87	مگو کار جہاں ناستوار است	(۱۴۸)
88	رمیدی از خداوندان افرنگ	(۱۴۹)
88	قباے زندگانی چاک تاکے	(۱۵۰)

89	میان لالہ و گل آشیاں گیر	(۱۵۱)
89	بجان من کہ جاں نقش تن انگیزت	(۱۵۲)
90	بگوشم آمد از خاک مزارے	(۱۵۳)
90	مشونو میدارم ازین مشیت غبارے	(۱۵۴)
91	جهان رنگ و بونہمیدنی ہست	(۱۵۵)
91	تومی گوئی کہ من ہستم خدا نیست	(۱۵۶)
92	بساطم خالی از مرغ کباب است	(۱۵۷)
92	رگِ مسلم ز سوز من تپید است	(۱۵۸)
93	بحرف اندر نگیری لامکاں را	(۱۵۹)
93	بہر دل عشق رنگ تازہ بر کرد	(۱۶۰)
94	ہنوز از بند آب و گل نہ رستی	(۱۶۱)
94	مرا ذوق سخن خون در جگر کرد	(۱۶۲)
95	گریز آ خرز عقل ذوقوں کرد	(۱۶۳)

.....

علامہ اقبال بہ زبان ہندکو

علامہ اقبال شاعر مشرق اُن تے اُنہاں آپڑے کلام دے ذریعے نا صرف برصغیر دے مسلماناں دی ترجمانی کیتی اے بلکہ اُنہاں دے کلام اِچ انج لگدا وے کہ اوہ قرآن فہمی دے بعد آپڑے خالق دے کلام تُوں منظوم طریقے تے پیش کردے پئے ہوں۔ اُنہاں نے مشکل مشکل فلسفیانہ گلاں تُوں بی سادے تے عام الفاظ اِچ آپڑی شاعری دے ذریعے لوکاں تک پہنچایا وے۔ ہندکو زبان اِچ علامہ اقبال دے ترجمے دا آغاز ہو چکے اس سی پہلے بی کئی افراد نے علامہ اقبال دے اُردو کلام دا منظوم ہندکو ترجمہ کیتا ایاتے اُنہاں دے فارسی کلام دا منظوم ہندکو ترجمہ کر کے خواجہ یعقوب اختر نے اس کی تُوں بی پورا کردتے تے اُنہاں دی ایہہ کاوش برگِ لالہ دی صورت اِچ گندھارا ہندکو اکیڈمی دی طرفو پیش اے۔ اُمید اے تہی اس سی استفادہ کرسوتے آپڑی رائے سا تُوں آگاہ مطلع کرسو۔

محمد ضیاء الدین
جنرل سیکریٹری،
گندھارا ہندکو بورڈ، پاکستان

(۱)

شہیدِ ناز او بزمِ وجود است
نیازِ اندر نہاد ہست و بود است
نمی بینی کہ از مہرِ فلک تاب
بہ سیمای سحرِ داغِ سجود است

.....

شہیدِ ناز، ازا بزمِ وجود اے
تے نیازِ مندی دے اندر ہست و بود اے
سحر دے متھے اُتے تکنا نیگا ویں
چمکدا سامنڑیں داغِ سجود اے

.....

(۲)

دلِ من روشن از سوزِ درون است
جہاں بینِ چشمِ من از اشکِ خون است
ز رمزِ زندگی بیگانہ تر باد
کے کو عشقِ را گوید جنون است

.....

میرے اندر دی اگ نال دل اے روشن
ایہہ دنیا ویکھ میری اکھیاں دا خون اے
سمجھ دا نہیں اوہ رمزِ زندگی نوں
جیہڑا کہ عشقِ نوں کہیدا جنون اے

.....

(۳)

بباغانِ یادِ فرورِ دینِ دہدِ عشق
براغانِ غنچہِ چونِ پروینِ دہدِ عشق
شعاعِ مہرِ اوِ قلزمِ شگافِ است
بماہیِ دیدہِ رہِ بیسِ دہدِ عشق

.....

دیندے عشقِ باغانِ نوں بادِ بہاری
گلستانِ نوں چمکدے ہوئے چٹے غنچے
شعاعِ اس دے سورجِ دی چیرے سمندر
تے مچھلی دی اکھیاں نوں دسدی اے رستے

.....

(۴)

عقباں را بہائے کم نہدِ عشق
تدرواں را بہازاں سر دہدِ عشق
نگہ دارد دلِ ماخوشتن را
ولیکن از کمینش بر جہدِ عشق

.....

ایہہ عشقِ عقباں نوں گُجِ نی سمجھدا
لڑاندے تدرواں نوں بازاں دے نل جو
حفاظتِ بڑی کیتی اے سانے آپڑے دل دی
مگر عشقِ سی فیرِ بی بیچ نہ سکا اوہ

.....